

GŁOSA DO BIOGRAFII LUDWIKA SPITZNAGŁA
I RODZINY SPITZNAGŁÓW

DARIUSZ KUKUĆ*

Określenie dat życia postaci historycznych jest dla biografistyki zadaniem tyle obowiązkowym, co podstawowym. Najbardziej miarodajne informacje w tym względzie przedstawiają świadectwa metrykalne wytworzone przez odpowiednie urzędy stanu cywilnego. Gdy te dokumenty z jakichś przyczyn nie są znane, pozostaje korzystanie z innych źródeł, o różnym stopniu pewności. Sytuacja ta odnosi się m.in. do osoby Ludwika Spitznagła. Przyjaciel z lat młodości Juliusza Słowackiego, nadzwyczaj uzdolniony poliglota, określany nieco przesadnie mianem „polskiego Wertera”, przeżył zaledwie 20 lat (1807–1827). Ta świetnie zapowiadająca się osobowość zgasła przedwcześnie tuż u progu kariery dyplomatycznej, ale stała się przedmiotem legendy części wileńskiej elity, a dla Słowackiego źródłem natchnienia na początkowym etapie jego twórczości poetyckiej. Tym kulturotwórczym wydarzeniem była niespodziewana, samobójcza śmierć Spitznagła w Snowiu.

W przypadku Ludwika Spitznagła dokładna data zamykająca jego życie nie budzi wątpliwości. Nie zostało jeszcze odnalezione, co prawda, świadectwo zgonu, ale dysponujemy dokumentem rangi niemal równorzędnej – policyjnym raportem¹. Data zgonu wątpliwości nie budzi, o ile oczywiście przyjmujemy, że do tragicznego wydarzenia wówczas rzeczywiście doszło. Mąci nieco tę pewność frapujący wywód Stanisława Burkota², traktujący sytuację samobójczą jako mistyfikację i sytuujący Spitznagła w roli bojownika o wolność ujarzmionej Grecji – „filhellena”, a jednocześnie tajnego agenta rosyjskiego wywiadu. Tak skonstruowana hipoteza, choć, jak przyznaje sam autor, oparta na różnej jakości poszlakach, dodaje nieco jędrności rozmemłanej legendzie „oficjalnej”, przenosząc w zupełnie inny wymiar tragiczny, ale i niezrozumiały, kaprys młodocianego kochanka.

* Dariusz Kukuć – doktorant w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UŁ.

¹ Zob. W. Derejczyk, *Ludwik Spitznagel przyjaciel Juliusza Słowackiego*, uzupełnił R. Leszczyński, Warszawa 1994, s. 33; tu tłumaczenie fragmentu raportu z podaniem przedwojennej sygnatury akt w Archiwum Państwowym w Wilnie.

² S. Burkot, *Tajemnice Ludwika Spitznagła [w:] Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*, pod red. T. Weissa, Kraków–Wrocław 1984.

Inaczej rzecz się ma z datą urodzin Spitznagla. Ta podawana była rozmaicie. Dla jednych był to rok 1805³, dla innych 1806⁴, tylko sporadycznie 1807⁵. O ile wskazania badaczy co do konkretnego roku były rozbieżne, to od dłuższego już czasu utrwaliło się przekonanie o prawdziwości daty dziennej i miesięcznej. Wacław Derejczyk, który ponoć odnalazł metrykę urodzenia (choć niestety żadnej sygnatury pozwalającej na łatwą identyfikację i weryfikację dokumentu nie podał), przyznał pierwszeństwo w ustaleniu właściwej daty narodzin Spitznagla rosyjskiemu badaczowi Wiktorowi Czernobajewowi⁶, choć akurat taki stan wiedzy był znany właściwie od zawsze⁷. I tę datę – 9 I 1807 r. (wg obecnie obowiązującego kalendarza, jak pozwala domyślać się autorka hasła) przyjęła redakcja Polskiego Słownika Biograficznego⁸. Tymczasem, jak wiadomo, z dziewiętnastowiecznymi datami opisującymi wydarzenia z zaboru rosyjskiego należy postępować szczególnie ostrożnie. Toteż zabiegiem nieprzesadnym w odniesieniu do wydarzeń zaszłych w XIX w. na terenach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej jest stosowanie podwójnego datowania⁹. Taką postać zapisu uwzględnia stosunkowo niewiele publikacji¹⁰. Dostęp do materiałów źródłowych pozostających poza obecnymi granicami Polski staje się na szczęście coraz łatwiejszy. I jeśli

³ Por. Cz. B o b o l e w s k i, *Ze spuścizny rękopiśmiennej Ludwika Władysława Spitznagla* [w:] *Księga pamiątkowa Koła Polonistów słuchaczy USB w Wilnie 1922–1932*, Wilno 1932, s. 206; *W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Słowackiego*, opracowali S. Makowski i Z. Sudolski pod red. E. Sawrymowicza, Warszawa 1960, s. 154; *Bibliografia literatury polskiej «Nowy Korbut»*, red. E. Aleksandrowska i inni, Warszawa 1972, t. 9, s. 158; *Zbiór poetów polskich XIX w.*, ułożył i opracował P. Hertz, Warszawa 1975, ks. 6, s. 257.

⁴ Por. *Księga wierszy polskich XIX wieku*, zebrał J. Tuwim, opracował i wstępem opatrzył J. W. Gomułicki, Warszawa 1956, t. 1, s. 269; *Zbiór poetów polskich XIX w.*, ks. 2, s. 302; Z. S u d o l s k i, *Spitznagel Ludwik* [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1985, t. 2, s. 390. Także pozycje wymienione w przypisie 10.

⁵ Por. L. J a n o w s k i, *Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego*, wydany pod kierunkiem R. Mienickiego, Wilno 1939, s. 411.

⁶ Zob. W. D e r e j c z y k, *op. cit.*, s. 16.

⁷ Datę urodzenia Spitznagla podał F. B. Charmoy we wstępie do francuskiego przekładu fragmentu jednego z wielkich poematów perskiego poety N i z a m i e g o (*Expédition d'Alexandre le Grand contre les Russes: extrait de l'Alexandride ou Iskèndér-Name*, przeł. L. Spitznagel, wstęp i uzupełnienia F. B. Charmoy, Petersburg 1829, t. 1). Data ta była ogłoszona drukiem i w tym sensie znana, ale z uwagi na niedostępność egzemplarzy petersburskiej edycji źródło to pozostało niewykorzystane przez ponad wiek. Dopiero W. Czernobajew przedrukował w swym artykule (*Людвиг Шпицнагель. Эпизод из истории юности Ю. Словацкого* [w:] „Slavia. Časopis pro slovanskou filologii” 1935/1936, R. 14, z. 1–2) wstęp Charmoy’a z *Expédition*. Ale i ten tekst był przez długie lata filologom nieznanym.

⁸ Zob. M. K a m e l a, *Spitznagel Ludwik Ferdynand* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Warszawa–Kraków 2002, t. 41, s. 136.

⁹ Przeliczanie dat dla XIX w. wedle prostego schematu: kalendarz juliański + 12 dni = kalendarz gregoriański.

¹⁰ Zob. J. M. Rymkiewicz, *Do Snowia i dalej...*, Kraków 1996, s. 125; H. G a c o w a, *Spitznagel Ludwik* [w:] *Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny*, Warszawa 2003, t. 4, s. 129. Podana data to 9/21 I 1806 r.

taką informację podaną na wiarę, można sprawdzić, należy to uczynić. Szczęśliwie zachowały się księgi metrykalne jednej z najstarszych wileńskich parafii – parafii św. Jana. Księgi te przechowywane są w Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas w Wilnie (dalej: LVIA).

Poszukiwanie świadectw metrykalnych wedle znanych, przypuszczalnych bądź prawdopodobnych dat może przynieść spodziewane efekty. Sukcesywne przeczesywanie foliałów, choć dużo bardziej czasochłonne, skutkuje czasem niespodziewanymi odkryciami. Jeśli nawet Derejczyk dotarł do aktu urodzenia Ludwika Spitznagla to niestety potwierdził i utrwalił jedynie mylną adnotację. Sytuacja bowiem ułożyła się w ten sposób, iż Ludwikowi Ferdynandowi Jakubowi, tak jak i jego siostrze (Klementynie Izabelli), sporządzone zostały po dwa akty narodzin. O ile jednak w przypadku siostry Spitznagla nie zachodzi żadna rozbieżność w podanych datach, to czas jego narodzin został poddany korekcie w późniejszym dokumencie.

Po raz pierwszy ojciec Ludwika, prof. Ferdynand Spitznagel stawił się w kancelarii parafii św. Jana przed księdzem Wincentym Narbuttem dnia 11 I 1807 r. Ochrzczono wtedy dziecko i zapisano datę narodzin na 9 I. Rodzicami chrzestnymi byli: brat matki Ludwika – Daniel Ferster i Katarzyna Juszkiewiczowa. Oczywiście obowiązywało wówczas na terenie całego Cesarstwa Rosyjskiego datowanie wg kalendarza juliańskiego. Stąd też wymóg drobnej korekty dostosowującej tę datę do kalendarza nowego stylu. Dla uniknięcia nieporozumień dobrze jest, podając tak obciążone daty, zastosować podwójną formę zapisu. Zatem zgodnie z dokumentem nr 15/1807 sporządzonym w dniu 11/23 I 1807 r. Ludwik Ferdynand Jakub Spitznagel urodził się 9/21 I 1807 r.¹¹

Ale ponad pięć tygodni później prof. Spitznagel kolejny raz udał się w tej samej sprawie do władz swojej parafii. Spisany w dniu 18 II 1807 r. przez wyższego rangą duchownego, kanonika Konstantego Bogusławskiego akt prawny dotyczył dwóch osób: Ludwika i jego siostry Klementyny Izabelli¹². Wg tego zapisu ochrzczony 11 I 1807 r. Ludwik przyszedł na świat w dniu 31 XII 1806 r. Wszystkie daty na akcie podane są oczywiście w zgodzie z obowiązującym zapisem juliańskim. Zatem, stosując bezpieczną formułę uwzględniającą oba porządki kalendarzowe, zgodnie z dokumentem nr 47/1807 sporządzonym w dniu 18 II/2 III 1807 r. Ludwik Ferdynand Jakub Spitznagel urodził się 31 XII 1806 /12 I 1807 r.¹³

Wydaje się oczywiste, że korekta przeprowadzona w stosunkowo krótkim czasie, sporządzona była w dobrej wierze i miała na celu przywrócenie stanu fak-

¹¹ USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 223, nr 15/1807.

¹² Fragment aktu dotyczący Klementyny Izabelli pozostaje w zasadzie zgodny z pierwotną jej metryką. Sprostowanie odnosiło się jedynie do trzeciego imienia, we wcześniejszym akcie nieuwzględnionego.

¹³ USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 223, nr 47/1807.

tycznego¹⁴. Powodem pierwotnej pomyłki mogła być słaba ponoć u ojca Ludwika znajomość języka polskiego, jakieś jego przejęzyczenie czy też akurat chwilowe „rozkojarzenie”. Jakkolwiek tego dnia było, dokument z lutego/marca dowodzi uchybień przy wypisywaniu pierwotnego aktu. Za prawdziwą datę urodzin Ludwika Spitznagla należy uznać dzień 12 I 1807 r. (wg nowego stylu).

Wypada zauważyć, że do Petersburga, gdzie w latach 1823–1827 studiował i pracował Ludwik Spitznagel, dotarła jednak ta pierwsza metryka. I to ona została wykorzystana we wstępie do wydanej w 1829 r. pracy translacyjnej Spitznagla¹⁵.

Warto w tym miejscu przywołać dane z innych odnalezionych aktów dotyczących rodziny Spitznagłów, korygujące lub uzupełniające stan podany przez W. Derejczyka¹⁶, a za nim Stanisława T. Srokę¹⁷. W sumie udało się ustalić dwaście takich dokumentów:

– akt ślubu¹⁸ –

- 1) Ferdynanda Szpitznagla z Marią Foerster zawarty dn. 02/14 I 1804, nr aktu – 884.

– akty urodzenia¹⁹ –

- 2) akt nr 18/1805 z dn. 12/24 I 1805 – Teresa Klementyna, ur. 12/24 I 1805;
 3) akt nr 272/1805 z dn. 9/21 XII 1805 – Klementyna Izabella, ur. 6/18 XII 1805;
 4) akt nr 15/1807 z dn. 11/23 I 1807 – Ludwik Ferdynand Jakub, ur. 9/21 I 1807;
 5) akt nr 47/1807 z dn. 18 II/2 III 1807 –
 Ludwik Ferdynand Jakub, ur. 31 XII 1806/ 12 I 1807
 Klementyna Izabella Małgorzata, ur. 6/18 XII 1805;

¹⁴ Trudno nawet spekulować nad jakimiś sensownymi powodami skłaniającymi prof. Spitznagla do zafałszowania daty narodzin pierwotnego syna (cofnięcia jej z roku 1807 na 1806), choć oczywiście taka manipulacja teoretycznie byłaby możliwa.

¹⁵ Zob. objaśnienia przypisu 7. Odpis aktu urodzenia był prawdopodobnie jednym z dokumentów wymaganych przy przyjęciu na studia. W czasie gorączkowych przygotowań do wyjazdu do Petersburga w czerwcu 1823 r. prof. Spitznagel, ostrzeżony o mających nastąpić aresztowaniach pośród nielegalnie zrzeszonych studentów Uniwersytetu Wileńskiego, pośpiesznie kompletował potrzebne synowi dokumenty. W efekcie z parafii św. Jana pobrano odpis pierwszej metryki urodzenia Ludwika.

¹⁶ Zob. W. Derejczyk, *op. cit.*, s. 15.

¹⁷ Zob. S. T. Sroka, *Spitznagel Ferdynand* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 41, s. 136.

¹⁸ USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 20.

¹⁹ Akt oznaczony jako 2) – USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 19.

Pozostałe, czyli 3) do 9) – USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 223.

Nazwisko Spitznagel występuje w metrykach urodzeń w różnych wariantach (niejednokrotnie dwie formy w tym samym akcie): Spitz[n]agieli, Szpicnagel, Szpicnagieli, Szpitznagel. Dane matki Spitznagłów są nie mniej inwariantne: Maria/Marianna Ferster /Ferszter /Foerster /Förster.

- 6) akt nr 11/1809 z dn. 18/30 I 1809 – Aleksander Ferdynand, ur. 17/29 XII 1808;
- 7) akt nr 274/1810 z dn. 10/22 IX 1810 – Maria Karolina, ur. 8/20 IX 1810;
- 8) akt nr 269/1812²⁰ z dn. 6 IX 1812 – Ferdynand Mikołaj, ur. 8 VIII 1812;
- 9) akt nr 172/1813 z dn. 24 VII/5 VIII 1813 – Emilia Izabella Teresa, ur. 19/31 VII 1813.

– akty zgonu²¹ –

- 10) Klementyna Schpicnagiel, lat 3, zmarła 1/13 I 1809, pochowana 2/14 I 1809 u księży Misjonarzy na Górze Zbawiciela; nr aktu – brak, k. 24.
- 11) Ferdynand Szpicnagel, lat 41, zmarł 3/15 XI 1853, pochowany 5/17 XI 1853 na cmentarzu Rossa²²; obywatel ziemski powiatu święciańskiego, pozostawił żonę Olimpię z Szerzyckich (?) Szpicnagel; nr aktu – 240/1853.
- 12) Emilia Szpicnagel, lat 76, zmarła 29 VIII/11 IX 1903, pochowana na cmentarzu Rossa; córka Jana; wdowa po nadwornym sowietniku; nr aktu – 843/1903.

W przedstawionym zestawie informacji metrykalnych brak jest danych córki profesorstwa Spitznaglów – Kazimiery. Nie udało się w księgach parafii św. Jana odnaleźć odpowiedniego dokumentu identyfikującego dziecko o takim imieniu. Zapewne przyszło na świat w którejś z wiejskich posiadłości rodzinnych. Możliwe jest też, iż mamy tu do czynienia z przezwiskiem, a nie metrykalnym imieniem jednej z dziewczynek. O istnieniu takiej osoby zaświadcza zaprzyjaźnieni z rodziną Spitznaglów Antoni E. Odyniec i Aleksander Chodźko. W jednym z listów z 1827 r. przekazał Odyniec plotkę o towarzysko-matrymonialnych koneksjach guwernantki owej Kazi²³. Natomiast Chodźko w korespondencji z 1868 r. informował dyrektora Biblioteki Polskiej w Paryżu, iż „są dotąd żyjący w dziedzicznym majątku na Litwie najmłodszy brat jego [tj. Ludwika] Ferdynand i siostra Kazimira”²⁴. Jednak, o czym świadczy przywołany powyżej akt zgonu Ferdynanda Spitznagla, Chodźko w tym czasie nie był zbyt dobrze zorientowany w aktualnej sytuacji rodzeństwa swego zmarłego przed laty przyjaciela. Ten brak rozeznania

²⁰ Daty podane w tym akcie nie podlegają przeliczeniu. W krótkim okresie, tj. od 23 VII/4 VIII do 19/31 XII 1812 r. akty metrykalne wytworzone na terenach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej zajętych przez wojska francuskie sporządzane były wg kalendarza gregoriańskiego. Czyli po 23 VII v.s. (*veteris stili*; starego stylu) nastąpił 5 VIII n.s. (*novis stili*; nowego stylu). Natomiast po 31 XII n.s. kolejne akty datowane były od 20 XII v.s.

²¹ 10) – USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F1667, op. 1, t. 18.

11) – USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 309.

12) – USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F1667, op. 1, t. 31.

²² Daty życia (1812–1853) Ferdynanda Spitznagla podaje E. Małachowicz (*Cmentarz na Rossie w Wilnie*, Wrocław 1993, s. 311).

²³ Por. A. E. Odyniec, *Listy*, „Tygodnik Ilustrowany” 1892, seria 5, t. 5, s. 247.

²⁴ A. Chodźko, *List ... do dyrektora Biblioteki Polskiej w Paryżu* [w:] „Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu” 1868, s. 370.

dotyczył stosunkowo długiego horyzontu czasowego, co najmniej piętnastu poprzednich lat, bo od takiego okresu Ferdynanda Mikołaja, brata Ludwika nie było już w gronie żyjących. Ferdynand nie mógł też, jak podaje Derejczyk, sprzedać w r. 1866 swej posiadłość Perwaniszki²⁵. Zachodzi tu zatem graniczące z pewnością podejrzenie, iż ujawniony w latach sześćdziesiątych XIX w. Ferdynand Spitznagel był przedstawicielem trzeciego już pokolenia Spitznagłów na Litwie²⁶.

Również ostatni z przedstawionych aktów zawiera istotne informacje, choć dotyczy osoby, której Ludwik Spitznagel nie znał. Zmarła w 1903 r. Emilia Spitznagel była, wg świadectwa Czesława Bobolewskiego²⁷, żoną Aleksandra. Aleksander Ferdynand Spitznagel, tak jak i jego starszy o prawie dwa lata brat, również ukończył ekskluzywny, petersburski Instytut Wschodni przy Departamencie Azjatyckim Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rosji, a następnie pełnił obowiązki wicekonsula w tureckiej wówczas Palestynie. Z nim to w styczniu 1837 r. w czasie swej bliskowschodniej podróży spotkał się w Jerozolimie Juliusz Słowacki. Ale, jak podaje Jan Reychman²⁸, a za nim Burkot²⁹, Aleksander miał umrzeć już w 1837, ewentualnie, wg Sroki³⁰, w 1839 r. Przywołany powyżej akt zgonu jego żony, Emilii stoi w wyraźnej sprzeczności z ustaleniami badacza. W 1837 r. Emilia (nazwisko panieńskie – nieznane³¹) Spitznagel miała około 10

²⁵ Por. W. Derejczyk, *op. cit.*, s. 15. Wg *Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (Warszawa 1887, t. 8, s. 15) były to Perwieniszki, dobra w powiecie święciańskim, w gminie Zabłociszki. W gminie tej do Spitznagłów należały także wsie: Poprawały (t. 8, s. 810), Raszkuciany (t. 9, s. 535) i Rekucie (t. 9, s. 608). Cały ten majątek przeszedł następnie na Ertelów. Możliwe, iż do transakcji doszło właśnie w r. 1866.

Oprócz powyżej wskazanej posiadłości w powiecie święciańskim Ferdynand Mikołaj Spitznagel dysponował także zakupionym przez ojca w 1813 r. Zahorzem (Zagórzem; t. 14, s. 266; t. 15^b, s. 709), wsią i folwarkiem w powiecie oszmiańskim. Pośrednio świadczy o tym zapis na liście prenumeratorów dołączony do almanachu *Wianek z paproci* (Wilno 1842, s. 152), gdzie Ferdynand określony jest jako obywatel powiatu oszmiańskiego.

²⁶ Nasuwa się tu jeszcze inna możliwość, będąca w prostej linii pokłosiem rozważań Burkota. Osobą posługującą się imieniem Ferdynand mógł być także sam... Ludwik Ferdynand Jakub Spitznagel. Byłaby to nie pierwsza w jego życiu mistyfikacja (zob. S. Burkot, *op. cit.*, s. 122).

²⁷ Zob. Cz. Bobolewski, *op. cit.*, s. 210.

²⁸ J. Reychman, *Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej* [w:] „Przegląd Orientalistyczny” 1954, nr 3, s. 261; Idem, *Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu* [w:] *Szkice z dziejów polskiej orientalistyki*, pod red. S. Strelcyna, Warszawa 1957, s. 84.

²⁹ S. Burkot, *op. cit.*, s. 122.

³⁰ S. T. Sroka, *op. cit.*, s. 136. Tu data opatrzona „?”.

³¹ Bobolewski wykorzystał korespondencję F. Popławskiej z W. Charkiewiczem w sprawie autografów po Ludwiku Spitznaglu. W tekście Bobolewskiego powiązania rodzinne F. Popławskiej z Emilią Spitznaglową określone są dość pobieżnie, jako jej „krewnej” (*op. cit.*, s. 210), a dalej jako „wychowanki i krewnej” (s. 214). Na tej podstawie J. Reychman (*Ludwik Spitznagel jako tłumacz Nizamięgo* [w:] „Przegląd Humanistyczny” 1964, z. 4, s. 71) wywiódł, iż Emilia Spitznagel była z domu Popławska. A to przecież tylko jedna z możliwości pokrewieństwa. Poza tym nie wiadomo nawet, jaka jest podstawa dywagacji: czy Popławska to nazwisko mężatki (po mężu Popławska) czy panny (z domu Popławska).

lat (w 1839 – około 12), a to stanowczo zbyt wczesny wiek na bycie żoną, a cóż dopiero wdową po dyplomacie. Zatem informacja o śmierci Aleksandra Spitznagla w 1837 r. (lub ewentualnie w 1839) nie może być prawdziwa. Emilia Spitznagel powtórnie za mąż już nie wyszła, co przy tak skrajnie wczesnym „wdowieństwie” byłoby jednak niezrozumiałe.

Informacje zawarte w ostatnim z przedstawionych dokumentów metrykalnych wydają się podważać hipotezę Burkota w punkcie dla niej zasadniczym. Aleksander Spitznagel przeżył rok 1837 i to jego w lipcu 1839 spotkał w Smyrnie inny, podążający na Bliski Wschód, pielgrzym – ksiądz Ignacy Hołowiński³². Czy oznacza to, że zapis Reychmana jest mylny? Niekoniecznie. Nie wiadomo bowiem, na podstawie jakich źródeł Reychman odnotował zgon Aleksandra Spitznagla. Być może dotarł do informacji zawierającej jedynie samo nazwisko i datę śmierci, co nietrudno było dopasować do pozostającego w tamtym czasie w czynnej służbie rosyjskiego dyplomaty³³. A jeśli podstawy zapisu Reychmana byłyby takie, to może powtórnie należy postawić (tym razem już tylko retorycznie) pytanie, przychodząc tym samym w sukurs rozważaniom Burkota, o to, który ze Spitznagłów zmarł w 1837 r. na placówce dyplomatycznej na Bliskim Wschodzie?

PS

Już po złożeniu artykułu do druku odnaleziony został jeszcze jeden akt urodzenia członka rodziny Spitznagłów, dotyczący piątej, najmłodszej siostry Ludwika. Brak tego dokumentu sygnalizowano w tekście: akt nr 5/1818³⁴ z dn. 8/20 I 1818 – Kazimiera Karolina Ferdynanda, ur. 19/31 XII 1817.

Dariusz Kukuć

A GLOSS ON THE BIOGRAPHY OF LUDWIK SPITZNAGEL
AND THE SPITZNAGEL FAMILY

Summary

This article presents the research which led to the finding of the actual date of birth of Ludwik Spitznagel. Moreover, with the data that had to be combed through for that purpose it was possible to verify our knowledge about his siblings and some other members of the Spitznagel family. The article recapitulates a total of 12 official records found in the Parish Records of St John's in Wilno.

³² Zob. S. Burkot, *op. cit.*, s. 121.

³³ W czasie, kiedy Reychman prowadził swoje badania (lata 50. XX w.), hipoteza Burkota nie została jeszcze sformułowana. Skojarzenie z Aleksandrem było wówczas jedynym możliwym wnioskiem.

³⁴ USC Wilno/św. Jana, LVIA, sygn. F604, op. 10, t. 240.